

В. О. Павленко,
пошукувач,
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди

ХАРАКТЕРИСТИКА ЗОВНІШНІХ ЧИННИКІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ФІЗИЧНЕ САМОВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ

В статті теоретично обґрунтовано й схарактеризовано зовнішні чинники, що впливають на фізичне самовиховання майбутніх інженерів-педагогів, під час організації професійної підготовки в умовах вищого навчального закладу

В статье теоретически обоснованы и охарактеризованы внешние факторы, обуславливающие физическое самовоспитание будущих инженеров-педагогов в процессе организации их профессионально подготовки в высшем учебном заведении

In the article external factors are grounded and described in theory. This factors influence physical self-education of future engineers-teachers in the process of organization them professionally preparations in higher educational establishment

Актуальність. Формування особистості є процесом, в якому людина виступає одночасно об'єктом дій соціальних умов на неї, впливу зовнішніх факторів і суб'єктом процесу, виявляючи активність, самостійність, оскільки вона сама перетворює життя, свою власну природу тощо. Перебуваючи під впливом навколишнього середовища, вступаючи в спілкування з іншими людьми і засвоюючи накопичені попередніми поколіннями цінності культури, людина прагне реалізувати себе як особистість. Одночасно загально визнаним є той факт, що процес самовиховання обумовлений діалектичним взаємозв'язком об'єктивних і суб'єктивних чинників, представлених зовнішніми діями і внутрішніми спонуканнями особистості, в їх взаємозв'язку і взаємовпливі. Врахування цих чинників, їх впливу на формування особистості є завданням педагогічної науки, а також педагогів, що організують процес професійної підготовки майбутніх фахівців.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні зовнішніх чинників, що впливають на фізичне самовиховання особистості в умовах вищого інженерно-педагогічного навчального закладу, сприяють формуванню готовності майбутнього інженера-педагога до реалізації цього процесу протягом життя.

Проблема формування готовності студентів до фізичного самовиховання є значущою як з позицій зміцнення і збереження здоров'я, так і з позицій майбутньої професійно-трудової діяльності. Процеси виховання і самовиховання в цьому відношенні є найтіснішим чином взаємозв'язаними. У фізичному вихованні самовиховання починається тоді, коли сформованою є осмислена потреба фізичного вдосконалення особистості, кот-

ра виявляється в самостійних діях, спрямованих на досягнення відповідних результатів.

Щоб сформувати готовність особистості до самовиховання як свідомої і цілеспрямованої роботи над собою з метою усунення тих або інших недоліків і формування позитивних якостей, що відповідають вимогам суспільства і особистому плану розвитку, необхідним, з нашої точки зору, є виявлення чинників, що впливають на цей процес позитивно або перешкоджають йому.

Слід відзначити, що в працях А. Арета, А. Бодальова, А. Іващенко, А. Ковальова, А. Кочетова, В. Куценко і інших науковців проблема рушійних сил самовиховання розкривається через виникнення і вирішення внутрішніх і зовнішніх суперечностей цього процесу [1; 5; 6; 7 та інші]. Так, А. Арет розглядає як рушійну силу самовиховання боротьбу мотивів особистості («хочу» і «треба» тощо) [1], А. Ковальов і А. Бодальов ставлять питання про суперечності між зовнішніми умовами і внутрішніми чинниками як спонукальні причини самовиховання [6]. Наприклад, між вимогами до особистості ззовні і її вимогливістю до себе. Основною передумовою морального самовиховання А. Іващенко вважає самосвідомість і виділяє як рушійні сили цього процесу суперечності між низьким і необхідним рівнями самосвідомості [5]. А. Кочетов виділяє педагогічні дії і вимоги до тих, що вчать, як провідні зовнішні передумови самовиховання [7]. Одночасно практично всі автори підкреслюють особливу і зростаючу роль внутрішніх чинників роботи особистості над собою в студентському віці.

Ураховуючи важливість зовнішніх і внутрішніх чинників, що впливають на становлення і розвиток фізичного самовиховання, були визначені й обґрунтовані ті з них, які більшою мірою обумовлюють формування у студентів готовності до самостійної роботи над собою. Причому розглядали їх ширше – як чинники, що впливають на відношення особистості в цілому до фізкультурно-спортивної діяльності, оскільки фізичне самовиховання є однією з її складників.

Так, серед зовнішніх чинників, що впливають на становлення і розвиток фізичного самовиховання майбутніх інженерів-педагогів нами розглянуто:

вплив соціокультурного середовища, в якому перебуває особистість під час професійної підготовки в вищому навчальному закладі;

рівень викладання навчального предмету «Фізична культура» як провідної дисципліни, спрямованої на фізичний розвиток особистості студента; педагогічна майстерність викладачів щодо забезпечення фізичного виховання особистості й стимулювання до самовиховання.

Безумовно, становлення фізичної культури особистості відбувається в соціокультурному середовищі, що її оточує протягом всього життя. При цьому умови соціального середовища, пов'язані з економікою, рівнем соціальних відносин, ідеологією суспільства, впливають на особистість опосе-

редковано і в різні періоди за силою впливу вони можуть бути різними. Більшою мірою молодь відчуває вплив того середовища, яке безпосередньо її оточує – родина, школа, вищий навчальний заклад, колектив тощо.

З питаннями, пов'язаними з фізичним самовихованням, стикається більшість студентів вищого навчального закладу під час навчання. На молодших курсах – це пристосовування до умов вищого навчального закладу, далі – організація навчальної праці як прообразу майбутньої трудової діяльності. Поряд з професійним самовизначенням, що починається, установка на фізичне самовдосконалення є одним з елементів випереджаючої соціалізації особистості [2; 3; 4; 8].

Соціалізація особистості відбувається в процесі формування і розвитку фенотипу людини в умовах соціуму, коли відбувається планомірний виховний вплив суспільства на особистість через його соціальні інститути. Так, результатом цілеспрямованої роботи серед населення надбанням розвинутих демократичних країн стала мода на «фізично здорову людину», на «спортивний стиль» життя. Серед населення цих країн культивується здоровий спосіб життя як одна з основних складових професійної кар'єри. Адже зрозуміло, що тільки фізично здорова людина може повноцінно виконувати професійні функції на достатньому рівні, не буде створювати проблем для власників виробництва щодо необхідності матеріального відшкодування через хворобу або пошуку заміни тощо. Саме тому в європейських країнах люди завжди намагаються знайти можливість займатися фізичною культурою – як в спеціально створених місцях (фітнес-клубах, тренажерних і спортивних залах тощо), так і просто на вулиці або вдома. Держава піклується про створення такої можливості, будуючи майданчики з різними тренажерами або доріжки для бігу та прогулянок.

На жаль, економічна ситуація в Україні зумовила різке зниження витрат на масову фізичну культуру, котрій також приділялося достатньо уваги за радянських часів. Займатися фізичною культурою для кожного було нормою життя. На сьогодні в нашій країні рівень фізичної культури населення є невисоким порівняно з розвинутими країнами. Тим важливішою виявляється освітня і просвітницька робота серед студентів, оскільки ідеологія «здорової людини», громадянина і сім'янина – є не тільки заставою майбутнього благополуччя, але й необхідною умовою фізичного вдосконалення студентів у сучасному освітньому процесі.

Можливості для такої просвітницької роботи серед студентів вищого інженерно-педагогічного навчального закладу є не тільки у викладанні дисципліни «Фізична культура», що залишається загальнообов'язковою, проте опанування якої через рівень фізичного здоров'я молоді вимагає пошуку нових шляхів (створення груп ЛФК, фактична присутність на заняттях тощо). Такі можливості просвітницької роботи щодо необхідності займатися фізичним самовихованням закладено але й у викладанні циклу педагогіч-

них дисциплін («Теорія і методика виховної роботи», «Професійна педагогіка» тощо), в навчальних програмах яких передбачено теми з фізичного виховання, його методів і прийомів здійснення майбутніми інженерами-педагогами в професійно-технічних навчальних закладах. Просвітницька робота щодо фізичного самовиховання й самовдосконалення може здійснюватися й під час викладання таких дисциплін як «Безпека життєдіяльності», «Охорона праці», щодо опанування здоров'язберігаючих технологій у повсякденній і професійній життєдіяльності особистості.

Широкі можливості організації і здійснення просвітницької роботи щодо формування позитивного ставлення до фізичного вдосконалення, розвитку морально-вольових якостей закладено й у виховній роботі, що проводиться в інженерно-педагогічному навчальному закладі за різними напрямками, включаючи й фізкультурно-оздоровчу. Слід відзначити, що студенти достатньо позитивно ставляться до цього напрямку виховної роботи через його змагальний і об'єднуючий характер.

Виділивши одним із зовнішніх чинників рівень викладання навчального предмету «Фізична культура» як провідної дисципліни, спрямованої на фізичний розвиток особистості студента, слід підкреслити його вплив на формування відношення тих, хто навчається, до фізкультурно-спортивної діяльності. Абсолютно очевидно, що ця дисципліна стоїть відособлено в цілісній системі освіти, має своє відмінне від інших дисциплін призначення. Як для суспільства в цілому, так і для особистості загальноновизнаючою є роль фізичної культури і спорту у виховному, освітньому, оздоровчому і загальнокультурному значенні. В цьому предметі найбільш широко представлена система додаткової освіти: спортивні клуби, секції, гуртки, організація спортивних свят, участь у змаганнях і туристичних походах тощо. Все це не тільки розширює рамки навчальної дисципліни, але й вносить значну консолідуючу і патріотичну роль у виховний процес молоді. Крім прямої дії на фізичний розвиток і руховий режим студентів, фізична культура є єдиною навчальною дисципліною, котра формує грамотне відношення до себе, свого тіла, свого здоров'я, сприяє вихованню морально-вольової сфери особистості, вчить підкоренню вимогам загального порядку. Тому особливо важливим є те, яке місце відведено в навчальному закладі цьому предмету в загальному освітньому процесі навчального закладу в цілому.

До непрямих ознак, що характеризують процес фізичного виховання можна віднести наявність спортивної бази і устаткування для занять, зручність розкладу, увага адміністрації і громадськості до цього навчального предмету. Інша основна група ознак пов'язана з цілеспрямованістю навчальних занять, розподілом навчального матеріалу за роками навчання, методикою проведення занять, організацією врахування і контролю в навчальному процесі, задоволення спортивних інтересів студентів. Наскільки взаємозв'язаний, послідовний і органічний перехід від

одного ступеня освіти до іншої, багато в чому залежить готовність студентів до свого фізичного вдосконалення. За даними досліджень науковців, ефективність системи фізичного виховання в школі за останні 10-15 років не змінилася на краще, що є однією з причин значного відставання студентів в їх руховому і функціональному розвитку від відповідних показників. Все це вимагає побудови навчального процесу з фізичної культури в вищому навчальному закладі таким чином, щоб передбачалася компенсація його «втрат» у школі.

Не менш важливим чинником, що впливає на формування у студентів ціннісного відношення до фізичної культури, виступає особистість викладачів і їхня педагогічна майстерність щодо забезпечення фізичного виховання особистості й стимулювання до самовиховання. Так, знання, вміння, методичні прийоми, творча майстерність викладача фізичної культури впливає на особистість студента. Вміння організувати на заняттях взаємопов'язану діяльність викладача і студента на рівні суб'єкт-суб'єктних відносин створює передумови формування у студентів ініціативності і самостійності у використуванні засобів фізичної культури з метою фізичного самовиховання. Особистий приклад викладача є одним з могутніх чинників, що формують ціннісні орієнтації в галузі фізкультури і спорту, в самопізнанні і саморозвитку власного потенціалу фізичних здібностей.

Висновок. Різноманітність зовнішніх чинників (вплив соціокультурного середовища, в якому перебуває особистість під час професійної підготовки в вищому навчальному закладі; рівень викладання навчального предмету «Фізична культура» як провідної дисципліни, спрямованої на фізичний розвиток особистості студента; педагогічна майстерність викладачів щодо забезпечення фізичного виховання особистості й стимулювання до самовиховання) сприймається і діє залежно від індивідуальних особливостей особистості студента, від його готовності до правильної орієнтації в галузі фізичної культури і самовиховання. Тобто зовнішні чинники тісно пов'язані з внутрішніми чинниками, котрі також вимагають теоретичного обґрунтування й врахування під час формування готовності студентів до фізичного самовиховання в умовах вищого навчального закладу.

Список використаних джерел

1. Арет А. Я. Основные положения теории самовоспитания: дис.... докт. пед. наук. – Л., 1964. - 268 с.
2. Быховская И. М. «Человек телесный» в социокультурном пространстве и времени (очерки социальной и культурной антропологии) / И. М. Быховская. – М.: Физкультура, образование и наука, 1997. – 209с.
3. Виленский М. Я., Русанов В. П. Оптимизация умственной работоспособности студентов в недельном учебном цикле // Теория и практ. физ. культ. – 1979. – № 6. – С. 48-51.
4. Деметер Т. С. Физическая культура и спорт в социальном обществе. – М.: Знание, 1987.-110 с.

5. Иващенко А. В. Основы процесса нравственного самовоспитания старшеклассников: дисс.... канд. пед. наук. – М., 1971. – 128 с.
6. Ковалев А. Г., Бодалев А. А. Психология и педагогика самовоспитания / А. Г. Ковалев, А. А. Бодалев. – Л., 1958. – 85с.
7. Кочетов А. И. Педагогические основы самовоспитания / А. И. Кочетов. – М: Знание, 1974. – 135с.
8. Лубышева Л. И. Современный ценностный потенциал физической культуры и спорта и его освоения обществом и личностью // Теория и практ. физ. культ. – 1997. – № 6. – С.10-15.

Н. В. Гальцова,
аспірант,
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди

ДО ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕС НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Стаття присвячена питанню необхідності інтеграції сучасних інформаційних технологій, що означає створення необхідної бази для викладання англійської мови в тісному співробітництві між викладачем та студентами.

Статья посвящена вопросу необходимости интеграции современных информационных технологий, что означает создание необходимой базы для преподавания английского языка в тесном сотрудничестве между преподавателем и студентами.

The necessity of the integration of modern information technologies is under consideration in this article. It implies the creation of the necessary base for teaching English when there is a close cooperation between teachers and students.

Актуальність дослідження проблеми обумовлена швидкими темпами науково-технічного прогресу на сучасному етапі та глибоким проникненням комп'ютерних технологій у повсякденне життя людини. Інтеграція інформаційних технологій у навчальний процес спостерігається в усіх аспектах педагогічної діяльності, зокрема у викладанні іноземних мов. Оволодіння іноземними мовами є однією з провідних цілей освітнього процесу з огляду на процес інтеграції України до світової спільноти. Інтеграція комп'ютерних технологій у навчання процесу комунікації іноземними мовами є актуальною проблемою зважаючи на новизну та недостатню дослідженість, а також через важливість питання для педагогічної практики.

Мета статті: розглянути теоретичні аспекти інтеграції інформаційних технологій у процес навчання взагалі та англійської мови зокрема через аналіз видів комунікативної діяльності та шляхи оволодіння ними студентами за допомогою комп'ютерних технологій.

Т. Г. Браже стверджував, що «інтеграція виникла на фоні своєї протилежності диференціації наук та її галузей. Покращення процесу дифере-